

શ્રીગણેશાય નમઃ

શુકદેવ.

નાટકનો સંક્ષિપ્ત સાર અને ગાયનો.

શ્રી વિદ્યાવિનોદ નાટક સમાજ માટે.

રચનાર

કવિ ચિત્રકાર

કુલચંદ ઝવેરચંદ શાહ.—નડિયાદ.

પ્રકાશક:—

ધ્યારેલાલ વિઠ્ઠલરાય મેહતા,

શ્રી વિદ્યાવિનોદ નાટક સમાજ 'ના માલિક.

હાલ મુકામ—મુંબઈ કાવસજીપટેસના તલાવ પાસે

આવૃત્તિ ૩૭ પ્રત ૩૦૦૦.

વિક્રમાર્ક ૧૯૭૩]

[ડી. સ. ૧૯૧૭.

મૂલ્ય બે આના.

આ ઓપેરા મુજબ ' ઈંદુ પ્રકાશ પ્રેસમાં ' રા. રા. દામોદર
સાવળારામ યંદે એમને પ્રકાશકને માટે છાપ્યા.

તા. ૨૦-૧૦-૧૭.

કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ કરાવી પ્રસ્તુત નાટકના સર્વ અધિકારો શ્રી
“ વિદ્યાવિનોદ ” નાટક સમાજના માલિકે પોતાને સ્વાધીન
રાખ્યા છે. માટે તેમની અનુમતિ વિના કોઈએ આ
નાટક છપાવવું કે ના લખાવવું નહિ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌંપીરાખિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૩૭૭ વાર્ષિક

પુસ્તકનું નામ ઇડિદિવ્ય - ૭૧૧૫નો

વિાસ ૬-:૨-૭

લેખકના એ બાલ.

સૃષ્ટિના આદિ કાળથી અઘાપી પર્યંત દેવી અને આસુરી સંપત્તિ વચ્ચે પરસ્પર યુદ્ધ ચાલ્યુંજ આવે છે, અને પરિણામે દેવી સંપત્તિનો વિજય અને આસુરી સંપત્તિનો પરાજય એ અનાદિ સિદ્ધાંત પણ આપણે સાંભળતાં આવ્યા છીએ, પરંતુ જ્ઞાનની પેઠે અહિં તહિં બટકવું મન જ્યારે સુખ દુઃખ અને રાગદ્વેષાદિ દ્વંદ્વથી રહિત દૃષ્ટાંતે રચવાયલા આત્માને ઝોળખી જાય ત્યારેજ એનું પુરું રહસ્ય સમજાય છે.

॥ મન એવ મનુષ્યાણાં કારણં બંધમોક્ષયોઃ ॥

મન એજ મનુષ્યનાં બંધન અને મોક્ષનું કારણ મનાયું છે, માટે શમ દમ નિયમાદિ પ્રયત્નો વડે કરીને જે પ્રથમ મન વશ થઇ જાય તેજ ભવ-સંસાર તરી જવાય. બાકી ધરખારનો ત્યાગ કરી બીજા માગીને ખાવાથી કે નાના પ્રકારના કાવા દાવામાં ફસાઇ અહિં તહિં બટકાવાથી કંઈ પ્રભુ મળતા નથી. પોતાના નિત્ય કર્મોમાં કુશળ રહી ધર્મ ધ્યાનવડે કરીને મનથી પવિત્ર થએલો સંસ્કારી જીવ સંસારી છતાં સંસારી વાસનાઓથી મુક્ત થતો જાય છે અને અંતે પ્રભુના ધામનો અધિકારી થાય છે એજ આ કથા પ્રયોગનું તાત્પર્ય છે.

જે પામર જીવો દ્રવ્ય કે કાર્તિના લોભથી સામાન્ય અન્ધાર કરી અનૃત જીવન ગાળે છે તે પૌતે પણ જાણતા હશે કે સૃષ્ટિના નિયામક રૂપે રચવાયેલા દેવતાની નોંધમાં કાંઈનાથી કિંચિત પણ ફેરફાર થઇ શકે તેમ નથી. જે જેવું કરશે તે તેવુંજ ભોગવશે. પરમાત્મા ! સર્વને સદ્બુદ્ધિ આપો. સર્વને સન્માર્ગે ચલાવો !

નડીઆદ
તા. ૧૦-૬-૧૭. }

કુલચંદ્ર ઝવેરચંદ શાહના
જયશ્રીકૃષ્ણ.

શુકદેવજી કથા પ્રયોગનાં પાત્રો.

શુકદેવજી—પુર્વાવતારમાં શુકરપે બ્રહ્મજ્ઞાનથી સંસ્કારી થએલો દૈવીજીવ.

વેદવ્યાસ—શુકદેવજીના પિતા.

નારદમુની—બ્રહ્માના પુત્ર.

વીરભદ્ર મહાદેવજીના મુખ્ય ગણ.

જનક—મિથિલાપુરનો રાજા.

જગો—રાજાનો માળી.

ભગો—ભક્તિનો ડોળધાલું દંભી હામમ.

રમતારામ—હાજર નવાખી નિશુક બ્રાહ્મણના પાંચીસાઈત-સેઠ.

અષ્ટાવક—અપંગ ઋષિકુમાર.

ચેતકેતુ—અષ્ટાવકનો મામે.

અમાત્ય—જનક રાજાનો કારભારી.

કહોલ—અષ્ટાવકના પિતા.

ધન્વંતરી—દેવતાઓના વૈદ્ય.

તક્ષક - મનુષ્યરૂપે રહેલો નાગદેવતા.

પરિક્ષિત—પાંડવવંશજ શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ રાજા.

શમિક—એક તપસ્વી.

શૃંગી—તપસ્વીનો કુમાર.

ઋષિપત્ની—વેદવ્યાસનાં પત્ની.

સુજાતા—અષ્ટાવકની માતા.

બ્રમણ—જગામાળીની સ્ત્રી.

ગંગા યમુના
સરસ્વતી. } મહાસરીતાઓ.

રંભા-ઉર્વશી,
ચિત્રલેખા-મદનલેખા. } અપ્સરાઓ.

એ શિવાય બીજી અપ્સરાઓ, હંદ્રાદિકાં દેવતાઓ. મહાદેવના ગણો, ઋષિકુમારો, શિષ્યો, બ્રાહ્મણો, અનુચરો વિગેરે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ પ્રેસ

શ્રી શુકદેવજી કથા પ્રયોગની કથા રચના.

મંગળાચરણ—

ચિત્ર દર્શન-વસ્તુ વિવેચન.

દર્શન ૧ હું—મેરૂ પર્વત પ્રદેશ ઉપર વર્ષાઋતુનાં ગુણગાન કરતી અપ્સરાઓની ઉડી આવેલા પક્ષી દેહી શુકદેવજી અને વેદ વ્યાસની સાથે તપોવનમાં નિવાસ કરતાં ઋષિ પત્નીનો સહજ સમાગમ થાય છે.

દર્શન ૨ જી—વીરભદ્રાદિ ચંભુના અન્ય ગણો જ્ઞાની શુકને શોધતા શોધતા તપોવનમાં આવી ચડે છે પરંતુ તેણે તો પક્ષી દેહ તણ દીધાના સમાચાર સાંભળી નિરાશ થઈ જાય છે. નારદમુની આવી તેમને સુમંગવી કૈલાસ તરફ વિદાય કરી દે છે.

દર્શન ૩ જી—પુત્રની અભિલાષાથી તપ કરતા વેદ વ્યાસના આશ્રમ-સ્થાનમાં નારદમુની આવે છે અને ઋષિપત્નીના ઉદરમાં આશ્રય પામેલા એ દૈવી છવતું યથાર્થે રક્ષણ કરવાનો ઉપદેશ કરી પાછા પ્રેક્ષાલોકમાં ચાલ્યા જાય છે.

દર્શન ૪ જી—પોતાના શયનગૃહમાં પોટેલા મિથિલાપુરપતિ જનકને સ્વપ્ન આવે છે, અને એમાંથી જાગૃત થતાં સ્વભાવસ્થામાં બનેલા બનાવના સ્મરણથી ચિત્તપ્રહ્લ જેવું થઈ જાય છે.

દર્શન ૫ જી—ગંગાસ્નાન કરવા જતા ઋષિકુમારો અટાવક નામના એક અપંગ ઋષિકુમારને ચીડવે છે. પ્રહ્લવિદ્યા શીખનાર ભગો ભગત, રમતારામતા ઠહેવાનો ઉઘી અર્થ સમજે છે-અમણા તેને ભમાવે છે.

દર્શન ૬ કું—ઉદાસક મુનીના આશ્રમમાં સુગતા માતા પાસે અષ્ટાવક આકંદ કરતા આવે છે, પોતાના પિતા જનક રાજના દરબારમાં છે એમ જાણી પોતાના મામા શ્વેતકેતુને સાથે લઈ મિથિલાપુર જવાને નિશ્ચય કરે છે.

દર્શન ૭ મું—બાર વર્ષથી માતાના ઉદરમાં વસેલા શુકદેવજીને ગંગા-યમુના અને સરસ્વતી મૂર્તિમાન પ્રગટ થઈ વરદાન આપે છે. સાક્ષાત વિષ્ણુ પણ આશ્રમસ્થાનના રક્ષણાર્થે પોતાનું સુદર્શન ચક્ર મુકી અજયદાન આપે છે. શુકદેવજીનું પ્રાગટ્ય થાય છે.

અંક ૨ જો.

દર્શન ૧ જુ—જનક રાજના પ્રશ્નથી ગજરાયલા ધણા બ્રાહ્મણો મિથિલા-પુર છોડીને ચાલ્યા જાય છે.

દર્શન ૨ જુ—રાજના પ્રશ્નના સમાધાન માટે અષ્ટાવક તથા શ્વેતકેતુનું આગમન થતાં રાજના અમાત્ય સાથે માર્ગમાંજ સમાધાન.

દર્શન ૩ જુ—રાજસભામાં અષ્ટાવકનો જ્ઞાનવાદ રાજની શંકાનું યથાર્થ સમાધાન.

દર્શન ૪ જુ—અષ્ટાવક પૂજન, પિતાપુત્ર ભેટ.

દર્શન ૫ મું—જન્મ યોગી શુકદેવજીનો તપ કરવાનો નિશ્ચય, માતા-પિતાનો ઓધ, વિયોગ-ઈંદ્રિવાહન.

દર્શન ૬ કું—જ્ઞાન શુદ્ધિમાં ધ્યાનસ્થ શુકદેવજી, દેવેન્દ્રની આજ્ઞાથી તપ-ભંગ કરવાનો પ્રયત્ન કરતી રંજાદિ દેવાંગનાઓનો પરાજય.

દર્શન ૭ મું—ભગવાનનાં દર્શનની શ્રમણાથી નાક કાપી મેઢેલો ભગો
અને શ્રમણાનો ધણી જગો.

દર્શન ૮ મું—જનક વિદેહીને ત્યાં જતાં માર્ગેમાં નારદજીનો સમાગમ
શુકદેવજી અને નારદજીની જ્ઞાન ગોષ્ઠ.

દર્શન ૯ મું—શુકદેવજીનું જનક રાજની પાસે આગમન અરસપરસ
મન સમાધાન.

અંક ત્રીજો.

દર્શન ૧ લું—મૃગયાથી શ્રમીત થયેલો પરિક્ષિત રાજા રમિક ઋષિના
આશ્રમસ્થાનમાં આવી ચઢે છે ત્યાં પોતાનો અતિથ્ય સત્કાર
નહીં થવાથી ક્રોધાવેશમાં ઋષિના કંઠ પ્રદેશમાં મરેલો સર્પ
વિંટાળી ચાલ્યો જાય છે. પાછળથી ઋષિકુમાર પણ રાજાને
શ્રાપ આપે છે.

દર્શન ૨ જી—રાજા મેહેલમાં પ્રવેશ કરતાં રાજાને અપરાધન થાય છે.
આશ્રમ સ્થાનમાં બનેલો બનાવ ખુલી ગયેલો રાજા શ્રાપ
સમાચાર સાંભળી સાવધ ન થઈ જાય છે.

દર્શન ૩ જી—તક્ષક તથા ધન્વંતરીનો ચમત્કારિક વાદ વિવાદ.

દર્શન ૪ થું—ગંગાતટ ઉપર શ્રીમદ્ ભાગવતની કથા સમાપ્ત પરિક્ષિતનો
મોક્ષ દેવતાઓનાં આશીર્વાચન વિષ્ણુ પ્રાગટ્ય અને કથા
પ્રયોગની પુર્ણાહુતી.

॥ ૐ સત્ સત્ પરમાત્મને નમઃ ॥

સમાપ્ત.

શ્રીગણેશાય નમઃ

શુકદેવજી.

નાટકનાં ગાયનો,

—*—

મંગલાચરણ.

૧

સુત્રધાર }
બાળાઓ }

શ્રી ગણુસ્વામી—સુમંગલનામી,
પ્રથમ વંદુ પદ કમલ વિરામી.
વંદુ ભારતી માત બવાની,
વંદુ તાત ગુરુ દેવમાતી ?
દો યમ આશિષ દાસ પ્રમાણી.

શ્રી ૦
શ્રી ૦

શ્રી ૦

૨

સુત્રધાર—

જેનુ લોચન એક અર્ધ ઢગિયું,
ધ્યાનેજ મિંચાયલું
બીજું એક રણું નમી મદ બાઈ;
શ્રી અંગ નીહાળતું
તે ત્રીજું દુરથી મહા મદનને
અગિન રૂપે બાળતું;
એવાં લોચન શ્રી ત્રિલોચન તણું
કસ્માણુ સૌલું કરો.

ખાળાઓ—અંબર અમર પદ દેનારં છે સાચું જગમાં શ્રી હરિ નામ
 સાચું જગમાં શ્રી હરિ નામ, વળી બજતાં નવ બેસે દામ. અં
 જન્મ જોગી શુકદેવે, જન્મ થતામાં જોગ સ્વીકાર્યો;
 શ્રીમદ્ ભાગવત શ્રવણ કરાવી
 પરિક્ષિતરાયને તાર્યો રામ (૨)

અંબરં

અંસરાઓ—વર્ષા ઋતુ શી રળીઆમણી;
 જે સખી વર્ષા ઋતુ શી રળીઆમણી રે લોલ.
 લીલાં લીલાં અંબર ઓઢ્યાં શાં ભૂમિએ;
 લીલાં હરીયાળીના વન જે. જે સખીં
 રમણિય ત્રટ સરવર તણું નવામ્મુએ છલકાય;
 (જયમ) આંખડીઓ વીરહી તણી આંસુડે ઉભરાય.
 વાદળીઓ ઉમંગબર આવતી રે લોલ,
 જાણે પિયુનો સંદેશો લાવતી રે લોલ;
 વારી બિંદુ મોતીડાં વરસાવતી જે. (૨) સખી વર્ષાં

ઝાપાપતની—ઝાપારથ ગામી રડા હંસલાજી;
 હાંકા ઝાપા રથ રહી હુંશીયાર—રહી હુંશીયાર— ઝાપારથં
 મુકશે જે જરીએ ચીલા,
 મુકશે જે જરીએ ઢીલા,
 ચંદશે તોફાને મન તોખાર—મન તોખાર— ઝાપારથં

ઋષીપત્ની—સુખ દુઃખ મનના કારણ સજની;

મનપર સૌ આધાર.

જેનું મન જેથી માન્યું તેમાં સુખ તેને સાર. સુખ દુઃખ૦

યોગી છે યોગે રાજ. (૨)

અપ્સરાઓ—ભોખી ઉપભોગે રાજ. (૨)

ઋષીપત્ની—રાજ વનવાસી વન મોઝાર

સજની રાજ વનવાસી વન મોઝાર.

સજની૦

મ્હેલે ઘરખારી રાજ (૨)

અપ્સરાઓ—મ્હેલે ઘરખારી રાજ. (૨)

ઋષીપત્ની—રાજ જેનો જેવો અધિકાર;

સજની રાજ જેનો જેવો અધિકાર.

સજની૦

૭

વીરસદ્ર—લોપી આજ્ઞા અવજ્ઞા કરી માહરી,

પંખીએ કેટલે દૂર જાશે;

શોધી આકાશ પાતાળ ભૂમંડળ;

પલકમાં પકડી મંગાઉ પાસે.

લોપી૦

રાહુએ જેમ અમૃત તણી આશથી

દેવમંડળ મહીં સ્થાન લીધું;

પ્રગટતાં પાપ હેઠાયું શીર પલકમાં

પાત્ર વિષુ તવ સુધા પાન કીધું.

લોપી૦

ગુપ્ત રીતે છુપાયો શિલાતલ વિષે
એ નિશાચર તણા કૃત્ય કાળે,
દ્રષ્ટી પડતાજ અપરાધી એ પાપીને
આપીને બાળા કડં ભરમ આળે.

લોપી૦

૮

નારદ—હુંપદથી હરિ દૂર હરિજન હુંપદથી હરિ દૂર.
લલુતામાં પ્રભુતા વસે, પ્રભુતાથી પ્રભુ દૂર;
ક્રીડી મીસરી આય છે હાથી કંકે ધુળ.

હરીજન૦

૯

વ્યાસ—હર હર હર શંભુનાથ દેવાધિદેવા !
નિરાકિન દીન બાવે હું કડં ભક્તિ સેવા.
ચરણ શરણ આવી યાયું છું શીરનામી;
વરદ સુખદ આવો વંદુ હે નિશ્ચ સ્વામી.

૧૦

નારદ—ગા મન ગોવિંદ ગોવિંદ ગોપાલ (૨)
શ્રીધર બંસીધર ગિરીવરધર.
નટવર હરિ નદલાલ

ગા મન૦

*

*

*

જય જગદીશ ઇશ ગતિ ન્યારી,
અકળકળાની શી બક્ષીદારી;
હરિ દીનબંધુ દયાલ.

ગા મન૦

માયા દર્શન.

તાંદ્રા—પરવરી રાંઝે જનક પોતે રાજકાજ થકી અહીં;
દેખાડું જો સખી જો સુતો દેખાય છે શય્યા મહીં.

નિદ્રા—દુસ્મન ચઢી આવ્યો નગર પર નિજપડો વળડાવિયો;
કીધા તણાં તોડી કમાડ મહેત્ર મહિં આવી રહ્યો.

તાંદ્રા—શય્યા મહીંથી પકડી ગરદન રાયને ઘેટા કરે;
ઉંઘામીયાં છે શસ્ત્ર કરવા ધડથોં શિર જીવું અરે.

નિદ્રા—રાજા બહુ બચલિત થઇ નિશ્વાસ બહુ નાખે ખરે;
જીવતો જવાદો એમ કહીં જો હાથ જંતડી કરગરે.

તાંદ્રા—સૌની ચુકાવી નજર વૃષ્ટી લાંઘી નાહો જીવ લકષ્મ;
આવી ચડ્યો દેખાય છે નિજ નગરના ચૌટા મહીં.

નિદ્રા—જીવ્યો અને તરસ્યો વળી છે વસ્ત્ર પણ પૂરાં નહીં;
મુકી નગરની હદ સખી જો આવીંઓ વગડા મહીં.

તાંદ્રા—લાં વૃક્ષ નીચે પાત્ર ધાન લયુ પડ્યું દેખાય છે;
ભરી કોળીયો બહુ હર્ષથી મુખમાંહિ મુકવા જાય છે.

નિદ્રા—જો સાંઠ લહતા આવીયા ન ઉપાય રાજનો રહ્યો;
પાડું પ્રહારે પૃથ્વીપતિ પૃથ્વી ઉપર ગમડી મયો.

ઋષિકુમારો—

ચાલો મંગાળ આજ સ્નાન સંધ્યાને કાજ;
 બળી સાથે મળ્યો છે શિષ્યોનો સમાજ—
 પ્રણવ મંત્રનો જાપ જપીને જેસું ધરી સમાધી;
 વેદ મંત્રની ધુન મચાવું બ્રહ્માને આરાધી—

ચાલો૦

ચાલો૦

સર્વે—ચાલો ઠરીએ લુલાની ઠીંગા ટોળી;

આલો હાત પગ એના વાળો ઝોળી—

ચાલો૦

તહારા બાપે ના હીંદોળયો;

તહારી માયે ના હીંદોળયો;

નવ પાછ તને ગળથુથી ઘોળી—

ચાલો૦

કેત્રાં કીધાં હશે પાપ;

અલ્યા નથી તારે બાપ;

શાને ઝાઝું કરો છો ચીકણું ચોળી—

ચાલો૦

અમણા—

હું જોખન મઝાતી;

રંગત મારી રોજ નવી બદલાતી,

દેખા દેખી મનથી મદન વશ થાતી;

વારે વારે મજરાતી (૨)

હું૦

ચાલ મારી ચમક હમક લચકાતી
 ન્હાની મારી નાબુક કમર મચકાતી,
 સામાને જોઈ રહેજે ઘડકે છે મારી છાતી

૬૦

૧૫

બ્રમણ—

માલણ મતવારી હું સૌમાં સવાઈ;
 હું સૌમાં સવાઈ કરું ખુબ કમાઈ.
 છાંય મારી યુન યુન કલીથી છવાઈ;
 ગજબ પ્રલ જસુંદીને જુઈ જઈ;
 અજબ રંગ ખુબ સુવાસ ફેલાઈ;
 સાસરીઆમાં રોજ ચતીતી બવાઈ;
 અહીં સૌ પીઅરમાં મારે મન લાઈ;
 તોય હું તો મફતની ચકલી ચવાઈ.

માત્રણું

માલણું

૧૬

સુખતા—

સુખીયા જન મનથી જાણે
 સુખીયો સંસાર છેલ્લ;
 દુઃખીયાનો દુખ પરમાણે
 દુઃખીયો વહેવાર છેલ્લ.
 રોગીનું દુઃખ નિરોગી;
 બુખનું નવ જાણેભોગી;
 અનુભવથી જાણે કેવો સંસારે જાર છેલ્લ.

સુખીઆ

સુખીઆ

૧૭

અષ્ટાવક—સકલ મનોરથ સૌના મનના શ્રી હરિ પુરણ કરે;
 આશ્વરો એનો મોટો ખર.

સકલ

અંધાને જે આખો આપે મુંગાને પંડીત કરી સ્થાપે,
 પ્રભુ કૃપાએ અંગ વગર પણ અપંગ ગિરિવર ચઢે—આશરો
 એ માયાને દાદ ન જાણે સમજે જન નિજ મતિ પરમાણે
 પલક માત્રમાં ત્રિકમજી તરણાનો મેરૂ કરે-- આશરો

૧૮

અષ્ટાવક—

મામા ચાલો જનકપુર જઈએ.

પહેલી આજ્ઞા દાદાજીની લઈએ--

મામા

પ્રહ્લ પીજ જગમાંથી શું નાશ પામ્યું ?

વેદ શાસ્ત્ર સોએ થયું શું નકામું ?

એના પ્રજનો જવાબ ખરો દઈએ--

મામા

૧૯

ઋષિપતિ

જગન્નાથ જગપાલક જદૂપતિ

રંક તણા રખવાળ જે

હરી રંકતણા રખવાળ જે

દીનાનાથ દીનબંધુ સેજે

દીન જનની સંભાળ જે

* * *

જગન્નાથ જગ પાલક જદૂપતિ

કેશવ કમલનયન કમલાવર;

શ્રીધર પરમાનંદ જે;

દેવકીનંદન મુર મહુમર્દન;

મધુસૂદન સુખકંદ જે—

જગન્ના

સરસ્વતી—એક સમય શંકર પારવતિ એ કૈલાસ થકી ચાલ્યાં;
 વન ઉપવનની શોભા જોતાં મેરૂ શિખર ઉપર આવ્યાં.
 ગુપ્ત સ્થાન એકાંત જાણી પારવતી શંકરને પુછે;
 નાથ પદાવો મને, ગુપ્તમાં ગુપ્ત જ્ઞાન શું છે ?
 “ વાર પછી ”

મનવાંછીત વરદાતા શંભુ અલિલાષા સતીની જાણી;
 કરુણા આણી પિનાકપાણી વરસાવે અમૃત વાણી;
 પાસે શિલાતલમાં પંખી એક અલોકિક વાસ કરે;
 તેપણુ આ શિવ પારવતિનો જ્ઞાન વાદ ઉરમાંડી ધરે.

શુકદેવ—મદારે જન્મ નથી લેવો.
 ઓ જમના મૈયા મારે જનમ નથી લેવો.
 હું તો જનમ જોગી એવો.
 ઓ જમના મૈયા મારે જનમ નથી લેવો.

ગાંમા } આતે તમારો જોગ કેવો ?
 યમુના }
 સરસ્વતિ } જમન જોગી આતે તમારો જોગ કેવો ?

યમુના— અભય કવચ તને આપું હો બહાસારે.
 ના હોયે તાઢ કે પરસેવો—

- શુકદેવ— પહેરવાની બાધા મ્હારે ઓઢવાની બાધારે;
અમે ધર્યો છે જોગ એવો— ઓ જમના૦
- ગંગા— અભય પાત્ર હું આપું છું વ્હાલારે;
જમો મીઠાઈ ને મેવો— જનમજોગી૦
- શુકદેવ— બાવાની બાધા મ્હારે પીવાની બાધારે;
મેંતો કર્યો છે નીમ એવો— ઓ ગંગામૈયા૦
- સરસ્વતી— વેદ ચારેનું જ્ઞાન પામ્યો હું વ્હાલારે;
શ્રુતિ સ્મૃતિનો સાર લેવો— જનમયોગી૦
- શુકદેવ— શ્રુતિ ને સ્મૃતિ મ્હારે નામ હરિનું રે;
હુંતો જનમ જોગી એવો— સરસ્વતીમૈયા૦

૨૨

- બ્રાહ્મણ - ચાલો ધર જોળા થઈએ (૨)
સૌ જન્મએ પોતાને મુકામ— ચાલો૦
- તજી આવ્યા ધરખાર;
અહીં રહેવામાં ન સાર;
માટે ખીજે જન્મ કરીએ મુકામ— ચાલો૦
- રાગને ચિત્ત બ્રમ થયો બગડ્યો સધળો તાલ;
હવે નહીં આ નગરમાં રહેવામાં કંઈ માલ— ચાલો૦
- અન્ન પુછે સૌ વિપ્રને તેડાવી મહિપાલ;
હિતાર ન દેવાય તો માયે હુંડા હાલ— ચાલો૦

પોથી પુસ્તક વાંચેલાં તે આભ્યાં નહીં કામ
આભ્યા એવા જાણો પાછા કરી બદનામ—

આલો •

૨૩

અષ્ટાવક } આ મામા (૨) હજીએ દૂર કેટલું ?
પ્રવેતકેતુ } મને કદમ લાગે છે કાસ જેટલું—

આ મામા •

ભાઈ એતો દીસે થાક્યાના ગાઢિં લાંબા;

એમ ઉતાવળથી ફળે ના કાંઈ આંખા;

મારા હાથ પગ દુખે, શ્વાસ માય ન મુખે,

મને કદમ લાગે છે કાસ જેટલું—

આ મામા •

૨૪

અષ્ટાવક—

પાલખી મેનાનું શું કામ છે અમારે, પાલખી મેનાનું શું કામ છે ?

ઉત્તર દીધા વિના એના નગરનાં અન્નને પાણી હરામ છે. અમારે •

આ હાથ પગ મેના ને પાલખી;

આ ઘોડી અમારે કરમે લખી;

ઉત્તર દીધા વિના એનાં નગરનાં અન્નને પાણી હરામ છે.—અમારે •

૨૫

વારાંગનાઓ—તાના દીમ દીમ તોમ તોમ તનનનનન

તોમ તનનનનન તોમ તનનનનન—

તાના •

નાદર દીમ નાદર દીમ-દીમ દેરે નાદર

નાદર દાની તુંદર દાની-દીમ દેરે નાદર

દરદર તાનુમ તનન-દીમ તાનુમ તનન—

તાના •

કુમ કીડાન તક ધીધીગન ધીધીગન

ધે કડાન તક ધીધીગન ધીધીગન

ધા ઠીડાન તકધે તોમ તનનન
ધા કીડાન તકધે તોમ તનનન
ધા કીડાન તક તનનનનન—

અષ્ટાવક—ખીજ આહાણા.

સત્ય એક પરિબ્રહ્મ
જગત મિથ્યા સ્વપ્ના જેવું.
જગત મિથ્યા સ્વપ્ના જેવું
અસત્ બ્રમ ઉપજાવે એવું—
અજબ રંગ માયા બતલાવે
જળ તરંગ જેમ જળમાં આવે
તત્ત્વજ આદી પ્રસીદ્ધ
અનાદી સિદ્ધ અગોચર સચરાચર એવું.—

સત્ય૦

સત્ય૦

૨૬

આહાણા— આ રાજ તાર' થાજે કાટી કદયાણ,
હીધાં બંદુ ભોજન દક્ષિણા ને દાન.
કાષ્ઠને બંધાવ્યા શેલાને પાધડી,
આ શાસ્ત્રે એમાંથી અમને જડી;
અમે લીધી સોના મ્હોરો આટલી,
સૌનાં કીધા રૂડાં સન્માન—

આ રાજા

૨૭

અષ્ટાવક— ૨૮ ૨૮ રસનારે રામ રામ
જનકી હવન પુરન કામ—

૨૮ ૨૮૦

ખટ રસ ભોજન પાન કરાવ્યું,
તો પણ નવ હરી નામ મુણાવ્યું;
ધીકક ધીકક તુજને લુણ હરામ (૨)

૨૬ ૨૬૦

૨૮

અપ્રાપક— હવે જોષશું (૨) રાજની મ્હેમાનગીરી (૨)
દર્ભને ફુલ બહુ જોષશું અમારે,
જેસવું એકાંતમાં ધ્યાન ધરી
ખીલીનાં પાન પણ જોષશું અમારે,
ભજવા શંકરને ભાવ કરી—

હવે.

હવે.

૨૯

ઋષિપત્ની— ના ના ન્હાનડીયા જાયા (૨)
નહીં જાવા દઉં લાડકવાયા !
હજી તું છે નાનો બાળ,
તારે નથી તપનો આ કાળ;
નહીં જાવા દઉં લાડકવાયા
બાર વર્ષ મેં ઉદરે રાખી,
વૃથા વલ્લો શું ભાર ?
નહીં જાવા દઉં નયન સલુણા (૨)
આત્મ તણા આધાર રે—

ના ના.

ના ના.

ના ના.

વ્યાસ— સુત સુપુત પાછા વળેા સુણો હીતનીરે વાત;
શાને ઘેલા થઈ ધર તજે ! તજે માત ને તાત— સુત૦

શુક— પુન્ય પિતાજી પાછા વળેા જાણી હીતની મેં વાત;
કોણ પિતા કોણ પુત્ર છે કોણ માત ને તાત— પુન્ય૦

વ્યાસ— માતા તમારી રૂઢન કરે નાંખી નાંખી નિશ્વાસ;
ઘો કે આશ્વાસન તેહને કરેા શાને નિરાશ— સુત૦

શુક— લક્ષ ચોરાસીમાં હું ક્યો બન્યો સઘળો નિરાશ;
અવતાર ધરીયા અનેક મેં પુરું કોની હું આશ— પુન્ય૦

અંશરાઓ }
રંભા. } સાંવરીયાને જોગ લીયો અખ કાસ બીધ પાસમેં જાઉં
સાંવરીયાને૦

મહનલેખા—ગોરસ મટકીમેં મહી જમાવું ગ્વાલન બનકે મેં જાઉં
સાંવરીયાને૦

ચિત્રલેખા—પુલનકી પુલ ઢાપ બનાવું માલન બનકે મેં જાઉં
સાંવરીયાને૦

રંભા—જોરે જોરે અંગપે લાલુત લગાવું જોગન બનકે મેં જાઉં
સાંવરીયાને૦

રંલા —

મોરલા મહાવું ચાંચ ત્હારી સોનાથી;

કેંક ટોકા કરીને જોગી રાજને જગાડ.

જોગીરાજને જગાડ વીરા માતું તારો પાડ.....મોરલા૦

વર્ષાના વિલાસી, તપોવન વાસી,

કલાધારી કલા તું તારી દેખાડ (૨).....મોરલા૦

અરસરાઓ }
રંલા }

નેત્ર ઉઘાડોજી ન્હાનડીયા,

જુઓ નારી અમે સહુ બાલ કુમારી !

મોદ બરી, બહુ આશ બરી;

અહીં આવી ઉભી બની દાસી તમારી.

X X X X X

રંલા—

મેલી હો જોગ આ ન્હાનડીયા !

તમે જોગવો જોગ બલા લલા બાવે;

સાથે બેસી જમો નાથ પોદો અમ સાથ

મીઠી મીઠી નીંદડી આવે.

શુક—

કાણુ છે કોની તું નાર વિચાર તજી

લવે મુખે શું લાજ છુતારી;

અમો વનવાસી, છે કોની તું દારી;
મતિ ગણ છેક શું નાસા તમારી.

* * * *

અપ્સરાઓ ।
રંભા ।

આસપાસ વન કુંજ બહી
જ્યાં બરાબ્ર કોકીલ ગાન કરે;
મદન રાજ મહામદમાં મહાલે
મદ ઘેલીના ગર્વ હરે;
એવા કામ કીડા સ્થળમાં પહો.
નવ કરી કામ કીડા જોણે
વૃથા ગયું છવતર તે નરનું
ખોયો જન્મ વૃથા તેણે.

શુક -

વંદ્રાવન વન કુંજ બહી
જ્યાં હરિજન હરિચુષ્ણ ગાન કરે;
મન મારું મોહનમાં મહાલે
જે રૂપ સૌના ગર્વ હરે;
જળમાં, સ્થળમાં, વ્યાપક સૌમાં;
તેને નવ બજીઆ જોણે
વૃથા ગયું છવતર તે નરનું
ખોયો જન્મ વૃથા તેણે.

અપ્સરાઓ—નહાનડીયા જોગી શાને કાળે નાના કહો છો ?—નહાનડીયા.

કાલી માન મરણદમાં રહો છો (૨)— નહાનડીયા

પુઠંગ બહુ થાશે પસ્તાવો;

નવ જોગ ફરી મળશે આવો;

જગમાં જન્મ્યાનો શો દહાવો ?

નહાનડીયા.

શુક— એમાં નહાં અમને પસ્તાવો;

શું જોગ ફરી મળશે આવો ?

અપ્સરાઓ— જગમાં જન્મ્યાનો શો દહાવો ?

સુખ ભોગવતાં ભય છે શાનો ?

હઠ છોડી કંઈ હજીએ માનો;

રંભા— મહામદન મંત્ર શીખવું છાનો—

નહાનડીયા.

શુક— ભગવાન મને દેખાડશે ભગવાનનું ધર છે કયું ?

નારદ— ગંગા મહી નાલા પછી નહાવાનું બાકી શું રહ્યું ?

શુક— ભગવાન મને દેખાડશે ભગવાનનું ધર છે કયું ?

નારદ— બાધી બહુ ગમ તો પછી બાવાનું બાકી શું રહ્યું ?

શુક—.....ભગવાન૦

નારદ—ગાયા મુખે ગોવિંદ તો ગાવાનું બાકી શું રહ્યું ?

શુક—.....ભગવાન૦

નારદ— નથી આ બોલ જરા ખોટો;
 ઝો બાલ મુની નથી આ બોલ જરા ખોટો;
 વૈકુંઠમાહી વિષ્ણુ' ને લક્ષ્મી,
 બ્રહ્મા સ્ત્રાવિત્રીનો જોટો.—
 માયા મહેશ્વર જુદાં નથી.
 છે મહિમા માયાનો મોટો—

ઝો બાલ૦

ઝો બાલ૦

શુક— લજા લજાએ ભુવ ખાધી સંસારમાં;
 ચાખ્યો માયાનો સોટો;
 શાને તમે બ્રહ્મચારી રહ્યા ?
 કહો શાને તમે બ્રહ્મચારી રહ્યા ?

નારદ— આ તો પકડ્યો અમારો ટોટો—

ઝો બાલ૦

ભગો— ભગા તારં ભાગ્ય ખુદ્યું.
 તારં ભાગ્ય ખુદ્યું હવે ભલો જડ્યો છે ઉપાય
 આખોની વચ્ચે નાક નડે તેથી
 પરભુ ન દેખાય.—
 આ નાક વચ્ચેથી જાય,
 પછી ભગવાનનાં દર્શન થાય;
 મારા જેવા હોને કરં તો પુછ્યાની ખો ભુલી જાય-ભગવાન૦

ભગા૦

બ્રમણા—

રડયા નકટાનો સંગ કરી નકટો થયો;
 નાક ડાખ્યું નકામું શે હાથે કરી ?

સગો— હંધ્યાના મંતર જોડે ના આવડે.
તેથી આ નાક ના ચોંટ ફરી;
બ્રમણ-- હવે આશા શી રાખે હંધાવાની ?
મુંવા વાતો તમારી અક્ષલ વની
સગો-- હવે ત્હારી ને મ્હારી જોડી બની;
તું નકટી ધણીયાણી હું નકટો ધણી.

૩૬

રાણી-- પ્રેમની વાતો છે ન્યારી;
પ્રિતમજી પ્રેમની વાતો છે ન્યારી.
પ્રેમને હિંચોળે પોઢો પ્રિતમજી
હજવે હજવે હું હિંચોળું;
પાસે બેસીને કહો તો પાય તળાંમું
ચારે કોર ચમર ઢોળું-- પ્રિતમજી
કુલની ગાદી ને કુલના તકીઆ
કુલની ચંદની ખીછાવી;
ધન્ય ભાગ્ય માનું જી સુંદરીનાં
જેને બહાસાએ બહાસથી બોલાવી-- પ્રિતમજી

૪૦

સર્વ-- યાશે વિજય વિજય પ્રભુના ભકતોનો-- યાશે
સત્યનો આશ્રય-કરી-સત્ય પરાયણ રહી,
સત્યને આધારે સદા જગ માંહી ચાલવું;
સત ચિત આનંદ કેશ રમરણ કરી સદાએ;
આનંદ સ્વરૂપ નિજાનંદ માંહી મહાસુ-- યાશે

શાંભકનકધિ--

ક્ષમા એજ ભુષણ શુરવીરનું;

ક્ષમા ભુષણ છે શાણનું.

દયા એજ હઠાપણનું ધર છે;

હિંસા એજ દિવાનાનું--

બુઝો.

વિદ્વાનોનું ભુષણ વાણી;

સાધુ લે સાધુતા બળી.

કોષ કર્મ છે ખલુ નઠારું

હોય રંક કે રાણાનું--

બુઝો.

શૂંગી--

નવ થાશે મિથ્યા વચન મારું,

નવ થાશે (૩)

એ તક્ષક જેને પુંડ્રાટે કરતી જોજન ધરતી ફાટે--નવ.

વચન અસત્ય કદી ન ઉચ્ચારું;

નિશ્ચય એનું મૃત્યુ થનારું;

અહાથી પણ નહીં ફરનારું--થાશે-- નવ થાશે.

શૂંગી--

હો મનવા બજ હરિનામ

આખર આવે એજ કામ

હો મનવા.

પુણ્ય પવિત્ર પુરણ પુરષોત્તમ
 પરમ પ્રેક્ષ્ય મુખધામ
 સર્વોત્તમ સાક્ષીભૂત સૌના,
 સેવક જન અભિરામ

હો મનાતો •

હો મનવાં

૪૪

નક પાંડવ —

ધન્ય ભાગ્ય તે ધામ તણા
 જ્યાં સદા ભજન કિર્તન થાતાં;
 ધન્ય ભાગ્ય તે ગામ તણા જ્યાં
 હરિજન હરિના ગુણ ગાતાં.

શુક—

ઐશ્વર્ય ઉપાય ખરો આખરતો,
 પતિત પણ પાવન થાતા;
 આ જવ પરમ નાં અંધન સૌ
 તોડી પ્રભુ પદમાં જાતા—

ધન્ય •

૪૫

તક્ષક—

શાને અવશર ગુમાવો ?
 દેનારો આવો નહોં મળે—કોઈ નહોં મળે!

કારયપ—

દેનારા મળશે બહુએ પણ
 મ્હારા જેવો ના કહેનારો નહોં મળે કોઈ નહોં મળે

તક્ષક—

“ લક્ષ્મી ચાંદો કરવા આવી ”
 “ કુપાળ થોવા શીદ જાઓ ”

કાશ્યપ—

“ હજો કાષ્ઠનો સગો નથી ”

“ શા તમે સગા એના થાઓ ? ”

સાચાને તો આંચ ન આવે;

લાંચ દીધે કંઈ નહીં વળે.

કેં નહીં વળે કેં નહીં વળે—

તક્ષક—

...

...

...

...

...

શાને૦

૪૬

શુકદેવ—

પ્રભુ પ્રલય સમયમાં પાપી શંખાસુર મારી

ધર્મ પ્રથમ મચ્છ સ્વરૂપ વેદ લીધા તારી—

પ્રભુ૦

પ્રભુ અમૃત કાળે વલ્લોવીયાં સાગર વારી

ધર્મ બીજું મચ્છ સ્વરૂપ ધરા પાંદે ધારી

પ્રભુએ કીધો ઉદ્ધાર વળી હીરણ્યાક્ષ હણી

ધર્મ ત્રીજું શુકરરૂપ ધરી દાદે ધરણી—

પ્રભુ૦

પ્રભુ પ્રકટયા તોડી રતંભ હીરણ્યકશ્યપુ માર્યો

ધર્મ ચોથું નરહરી રૂપ પ્રહલાદને તાર્યો—પ્રભુ૦

પ્રભુ ત્રણ ડગલે બ્રહ્માંડ માપી બળીરાય છલ્યો.

ધર્મ પાંચમું વામન રૂપ ન મદિમા જામ કલ્યો—પ્રભુ૦

પ્રભુ કાઢ્યાં ક્ષત્રી મૂળ લખ ફરશી હાથે.

ધર્મ છઠું રૂપ ભુગુપતિ શ્રી જગન્નાથે—પ્રભુ૦

(૩૧)

પ્રભુ કરી ભીતાની શોધ દેશ બધો ડાળયો
 ધર્યું સાતમું રામ સ્વરૂપ રાવણને રાળયો— પ્રભુ
 પ્રભુ મથુરા મહી કંસકાળો કર કરે
 ધર્યું આઠમું કૃષ્ણ સ્વરૂપ દેવકીનંદ હરે પ્રભુ

સર્વ

૪૭

સાર લેજો સંસારી સૌ સારનો આ સાર
 જ્ઞાન વિના ગોવિંદ મળે ના તજતાં ધરસંસાર.
 તેલ રહ્યું તલને વિષે જ્યમ ચક્રમક અમિ પ્રકાશ;
 આત્મ એમ વસે અંતરમાં પ્રલમાંહી જ્યમ વાસ.

ૐ

શાંતિ

શાંતિ

શાંતિ

સમાપ્ત.

જાહેર ખબર.

અમારી કંપનીના નીચલાં નાટકોનાં ગાયનોની ગ્રોપડીઆ
ન્યાં અમારો સુકામ હશે ત્યાંથી નીચલી કીમતે રોકડથી
મંગાવ્યાથી મળશે.

ગ્રોપડીનું નામ.

કિંમત.

માલતી-માધવ	૦-૨-૦
માયા મોહિની	૦-૨-૦
સાગર-સરિતા	૦-૨-૦
પિતૃભક્ત પ્રભાકર	૦-૨-૦
અનંગ પદ્મા	૦-૨-૦
સુદા પ્રતાપ	૦-૨-૦
રાજ્ય ભક્તિ	૦-૨-૦
સ્નેહ-સુધા	૦-૨-૦
અમર કુમાર	૦-૨-૦
શુદ્ધિ પ્રાપ્ત્ય	૦-૨-૦

